

Vergaderjaar 2022–2023

19 637

Vreemdelingenbeleid

36 045

Situatie in Oekraïne

Nr. 3160

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN JUSTITIE EN VEILIGHEID

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 29 augustus 2023

Inleiding

De voortdurende oorlog in Oekraïne zorgt voor een aanhoudende instroom van ontheemden uit Oekraïne naar Nederland. De verwachting is dat dit op korte termijn niet zal veranderen.

Er waren op 13 augustus 2023 ca. 103.160 Oekraïners ingeschreven in de Basisregistratie Personen (BRP).¹ Daarnaast zijn er 26.810 Oekraïners uitgeschreven uit de BRP. Ook waren er op 13 augustus 2023 6.020 ontheemden uit Oekraïne met een andere nationaliteit ingeschreven in de BRP en ca. 1.780 personen die zich hebben uitgeschreven. Het aantal nieuwe inschrijvingen per week bedraagt ca. 590 Oekraïners per week. Op 13 augustus 2023 verbleven 79.660 ontheemden uit Oekraïne in de noodopvang en 160 in de crisisnoodopvang. Dit leidt tot een bezettingsgraad van 98,4 procent in de noodopvang.

Afgelopen juli is de prognose voor de instroom van ontheemden uit Oekraïne in Nederland voor 2023 en verder, bijgesteld. Op basis van de bijgestelde prognose wordt uitgegaan van een gemiddelde netto instroom van 325 Oekraïense ontheemden per week. Uitgaande van het aantal Oekraïense ontheemden van 94.390² per eind juni 2023, wordt op basis van deze prognose voor eind 2023 rekening gehouden met een aantal van 103.165³ ontheemden uit Oekraïne in Nederland. Op dinsdag 29 augustus 2023 ga ik met de leden van het Veiligheidsberaad in gesprek over deze cijfers en de gevolgen daarvan voor de opvangopgave bij gemeenten.

¹ De meest recente cijfers vindt u op Cijfers opvang vluchtelingen uit Oekraïne in Nederland | Opvang vluchtelingen uit Oekraïne | Rijksoverheid.nl.

² Aantal BRP-inschrijvingen (netto) van ontheemden met de Oekraïense nationaliteit (exclusief derdelanders) per 25 juni 2023.

³ Aantal Oekraïense ontheemden per 25 juni 2023 (94.390) + de te verwachten gemiddelde netto instroom per week op basis van de prognose (325) x aantal resterende weken voor 2023 (27).

Deze nieuwe prognose gaat uit van een lagere verwachte instroom dan de prognose van het voorjaar. Gezien deze afwijking, de onzekerheid over de ontwikkeling van het conflict en de stijging van de instroom de afgelopen weken, wordt de budgettaire raming die uitgaat van gemiddeld 111.500 ontheemden in 2023 en 2024 op dit moment niet gewijzigd. Net als vorig jaar wordt uw Kamer bij Miljoenennota geïnformeerd over het actuele uitgavenbeeld Oekraïne. Richting het einde van het jaar worden de ramingen voor 2023 bijgesteld bij de Najaarsnota op basis van de daadwerkelijke instroom van Oekraïense ontheemden. Begin 2024 wordt een nieuwe prognose voor de instroom van Oekraïense ontheemden verwacht en bekijkt het kabinet of de ramingen voor 2024 en verder dienen te worden herzien bij de Voorjaarsnota.

In deze Verzamelbrief opvang Oekraïne informeer ik u over de stand van zaken derdelanders, de afbouw van de inzet van RefugeeHomeNL en de aanpak van overlast in de gemeentelijke opvang. Tevens informeer ik uw Kamer over de invulling van de toezegging aan het lid Mutluer (PvdA) tijdens het wetgevingsoverleg Slotwet en Jaarverslag 2022 van 29 juni jl. (Kamerstuk 36 360 VI, nr. 23) over de risicoanalyse van de Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne.

Met deze brief stuur ik u drie bijlages mee. Het betreft 1. De beslisnota, 2. De beslisnota handelingsperspectief overlast in de gemeentelijke opvang en 3. De M&O beschrijving, de tabel met de M&O risico's en de Tijdlijn.

Stand van zaken derdelanders

Op 4 september 2023 wordt de tijdelijke bescherming onder de Richtlijn Tijdelijke Bescherming (RTB) beëindigd van personen zonder de Oekraïense nationaliteit met een tijdelijke verblijfsvergunning in Oekraïne (hierna: derdelanders), die zich vóór 19 juli 2022 hebben ingeschreven in de Basisregistratie Personen (BRP). Dit betekent dat er per die datum geen recht op opvang meer is op basis van de RTB en de Regeling opvang ontheemden Oekraïne (RooO) en dat zij de opvang moeten verlaten. Er is reeds een aantal derdelanders tegen het besluit van de IND waarin hun bescherming onder de RTB wordt beëindigd in beroep gegaan. De rechtbank van Rotterdam heeft inmiddels bevestigd dat de tijdelijke bescherming voor deze groep mag worden beëindigd.

Daarnaast wijzigt ook de toegang tot de arbeidsmarkt voor deze groep. De vrijstelling van de tewerkstellingsvergunningplicht voor werkgevers die ontheemden uit Oekraïne in loondienst hebben geldt vanaf 4 september 2023 niet meer. Indien een derdelander op die datum een lopende asielaanvraag heeft, gelden voor wat betreft de toegang tot de arbeidsmarkt dezelfde regels als voor andere asielzoekers in procedure. Zo mag er maximaal 24 weken per periode van 52 weken worden gewerkt, waarbij de periode van voor 4 september niet wordt meegenomen voor het bepalen van de periode van 24 weken waarin gewerkt mag worden. Bovendien moet de asielaanvraag tenminste zes maanden in behandeling zijn. Hierbij wordt voor deze groep de datum van de BRP-inschrijving gezien als de start van de asielprocedure. Daarnaast is er een tewerkstellingsvergunning vereist voor de werkgever. Hiervoor geldt geen arbeidsmarkttoets.

Op 24 juli jl. is het COA gestart met de overname van de groep derdelanders die kenbaar heeft gemaakt de asielprocedure te willen doorlopen. Voor de overdracht heeft het COA een planning gemaakt, in principe vindt per provincie de fysieke overdracht naar de COA-opvang plaats tot uiterlijk 6 weken na 4 september. Voor de derdelanders zonder een

lopende aanvraag geldt dat zij vanaf 4 september vertrekplichtig zijn. Tot en met 15 september kunnen zij zich aanmelden voor het remigratiebeleid, dat is geherintroduceerd sinds 1 augustus 2023. In totaal zijn sinds de start van het remigratiebeleid op 15 november 2022 tot 11 augustus 2023 570 derdelanders vertrokken. Dit beleid heeft tot doel het ondersteunen van vroegtijdig, vrijwillig vertrek uit Nederland.

Om gemeenten verder te ondersteunen in het kader van de beëindiging van de tijdelijke bescherming, en in het bijzonder het eindigen van de opvang op grond van de RTB en de RooO, is op 31 juli jl. een informatiepakket gedeeld met gemeenten. Dit informatiepakket is tevens naar uw Kamer verstuurd². Daarbij zijn handreikingen beschikbaar gesteld met informatie over hoe gemeenten kunnen handelen met betrekking tot bijvoorbeeld vertrek, waaronder de situatie dat wordt geweigerd uit eigen beweging de opvang te verlaten, terwijl betrokkene geen recht meer heeft op deze opvang. Gezien de vragen die hierover bij gemeenten spelen, is er in aanloop naar 4 september een informatiepunt geopend waar gemeenten terecht kunnen met vragen. Tevens worden er wekelijkse contactmomenten door het Rijk georganiseerd, waar gemeenten vragen kunnen stellen. Ik blijf u op de hoogte houden van de ontwikkelingen

Afbouw inzet RefugeeHomeNL

Sinds het begin van de crisis zorgt het consortium RefugeeHomeNL, bestaande uit het Rode Kruis, Vluchtelingenwerk, Takecarebnb en het Leger des Heils, voor de matching en begeleiding van ontheemden uit Oekraïne en gasthuishoudens in de particuliere opvang. De ondersteuning van RefugeeHomeNL aan gasthuishoudens betreft op dit moment ongeveer 10% van de totale particuliere opvang van ontheemden uit Oekraïne in Nederland. De overige particuliere opvang vindt plaats via andere wegen zoals kerken, gemeentes en individuen.

Het kabinet ziet dat de houdbaarheid van particuliere opvang bij gasthuishoudens steeds verder afneemt, nu de oorlog en daarmee het verblijf in Nederland langer duurt. Er komen bij RefugeeHomeNL steeds minder aanmeldingen van nieuwe gasthuishoudens op plekken waar ontheemden willen verblijven, waardoor nieuwe matches en ook herplaatsingen naar andere gasthuishoudens steeds lastiger wordt.

Daarom heb ik in goed overleg met RefugeeHomeNL besloten om de financiële ondersteuning die zij ontvangen na de huidige subsidieperiode (2023) te beëindigen en de resterende maanden van 2023 te gebruiken voor een zorgvuldige afbouw en overdracht van ontheemden naar zelfstandig verblijf in de particuliere opvang of naar de gemeentelijke opvang.

De afgelopen periode is gewerkt aan een plan van aanpak voor de zorgvuldige afbouw en overdracht van de ontheemden die eind december 2023 nog via RefugeeHomeNL in de particuliere opvang verblijven. De afbouw zal gefaseerd en in afstemming met gemeenten plaatsvinden. Vanaf september worden er geen nieuwe matches meer gemaakt en vinden er geen herplaatsingen meer plaats. De begeleiding vanuit RefugeeHomeNL loopt tot uiterlijk 31 december 2023. De komende maanden zal met alle gasthuishoudens die nog ontheemden opvangen contact worden gezocht, en indien nodig in samenspraak met de betreffende gemeente worden gezien wat de wensen en mogelijkheden zijn. Gasthuishoudens en ontheemden die dit willen kunnen de particuliere opvang blijven voortzetten, ook nadat de begeleiding van RefugeeHomeNL is beëindigd.

Tot slot wordt in de komende periode ook uitgewerkt op welke manier de opgedane kennis van RefugeeHomeNL kan worden geborgd, mochten er in de toekomst opnieuw opeens veel ontheemden vanuit Oekraïne naar Nederland komen.

Aanpak overlast in de gemeentelijke opvang

Op 7 juli jl. heb ik uw Kamer geïnformeerd dat gemeenten vóór het zomerreces een handelingsperspectief kunnen verwachten voor de aanpak van overlast door onaangepast gedrag in de GOO.⁴ Op 13 juli jl. heb ik dit handelingsperspectief met de gemeenten gedeeld. Onderdeel hiervan is het aanbieden van psychosociale ondersteuning voor ontheemden en het ondersteunen van gemeenten met het inrichten van decentrale time-out locaties. Tijdens het commissiedebat migratie van 28 juni jl. (Kamerstuk 19 637, nr. 3157) heb ik uw Kamer daarnaast toegezegd te onderzoeken of de handhaving- en toezichtlocatie (HTL) ook kan worden ingezet voor overlastgevende Oekraïners. Uit een eerste juridische verkenning is gebleken dat er geen harde juridische beletsels zijn om Oekraïners die onder de RTB vallen in de HTL of een vergelijkbare locatie te plaatsen. Er zijn echter belangrijke randvoorwaarden die moeten worden ingevuld, waaronder een nadere verkenning van het plaatsen van overlastgevende Oekraïners in de HTL binnen de bestaande structuren van het COA en de asielketen als geheel.

Gelet op deze overwegingen wordt er nu gekeken of plaatsing van ontheemden uit Oekraïne in de HTL, naast de juridische afweging, ook uitvoerbaar is. In het najaar zal ik uw Kamer nader informeren over de resultaten van deze verkenning.

Toezegging Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne – risicoanalyse

In het wetgevingsoverleg Slotwet en Jaarverslag 2022 van 29 juni jl. heb ik uw Kamer toegezegd de risicoanalyse toe te zenden van de Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne. Bij deze doe ik deze toezegging gestand. De risicoanalyse richt zich specifiek op het risico op misbruik en oneigenlijk gebruik (M&O). De M&O beschrijving, de tabel met de M&O risico's en de Tijdlijn vindt u als bijlagen bij deze brief. De analyse is opgesteld in februari 2023 en gaat uit van de tekst van de Bekostigingsregeling zoals die op dat moment gold.

Zoals ik in mijn vorige Verzamelbrief opvang Oekraïne van 7 juli jl. heb aangegeven, wordt momenteel door een externe partij onderzoek gedaan naar de samenstelling van de kosten die gemeenten maken voor de opvang van ontheemden uit Oekraïne.⁵ Het onderzoeksrapport moet na afronding als basis kunnen dienen om een besluit te nemen over de systematiek van de bekostigingsregeling per 1 januari 2024. Het doel is om de positieve resultaten van het oorspronkelijke systeem zo veel mogelijk te behouden, en tegelijkertijd te verkennen of de bekostiging beter aan kan sluiten bij de verschillen in kosten tussen gemeenten. Als onderdeel van de besluitvorming zal ook deze risicoanalyse op misbruik en oneigenlijk gebruik worden herzien.

Conclusie

Tot slot benoem ik wederom dat de ontwikkelingen op het gebied van migratie en aangrenzende werkvelden die zich ten gevolge van de oorlog

⁴ Kamerstukken 19 637 en 36 045, nr. 3153.

⁵ Kamerstuk 19 637, nr. 3153.

in Oekraïne razendsnel kunnen opvolgen, zowel op nationaal, Europees als internationaal niveau. Ik blijf mij, samen met mijn collega's, inspannen om uw Kamer tijdig en adequaat te blijven informeren.

De Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid,
E. van der Burg